

Statnett SF
v. firmaspost@statnett.no
v. torkil.bardsgjerde@statnett.no

Hydros innspill til Statnetts forslag til ny tariffmodell for transmisjonsnettet

Det vises til Statnetts «Høringsnotat – Ny tariffmodell» med forslag til endringer av tariffmodellen for transmisjonsnettet som ble sendt på høring 13. februar 2025 og informasjonsmøte som ble avholdt 10. mars 2025.

Hydro er som produsent av aluminium og kraft en betydelig bruker av transmisjonsnettet i Norge. Hydro imøteser muligheten til å komme med innspill til Statnett sitt arbeid med ny tariffmodell, og oversender med dette Hydros syn på forslaget.

Hydros overordnede syn er at Statnetts tariffmodell bør legge til rette for at Norge videreutvikler en konkurransedyktig eksportindustri som trykker arbeidsplasser og skaper inntekter til vår felles velferd. Den viktigste forutsetningen for å videreutvikle Norge som industrinasjon er at det utvikles nok kraft og nett fremover, og at den samlede energipolitikken bidrar til at Norge også i framtida har konkurransedyktige kraftpriser for industrien. Dette framgår også tydelig av den nylig framlagte industrimeldingen, «Meld St 16 (2024-2025) Industrien – konkurransekraft for en ny tid». Regjeringen setter i meldingen som sitt første industripolitiske mål at «industrien skal ha tilgang på ren og rimelig kraft» og at kraften skal være et «fortrinn for norsk industri og bidra til verdiskapning og sysselsetting i hele landet.»

Hydros fem metallverk i Norge produserer 30 % av alt aluminium som lages i Europa. Kraft utgjør en av de viktigste kostnadene for aluminiumsproduksjon. For aluminiumsindustrien går nettariffen inn i den samlede kraftkostnaden, som er avgjørende for vår globale konkurranseevne. Det norske kraftsystemet har de siste årene blitt preget av høye og volatile kraftpriser, både som følge av en svekket norsk kraftbalanse og betydelig CO₂-prissmitte fra Europa. I kombinasjon med betydelig usikkerhet knyttet til internasjonale handelsforhold, og omfattende endringer i EUs samlede energi- klima- og industripolitiske rammeverk, skaper forventning om høye kraftpriser betydelig usikkerhet for industrien.

Det er derfor avgjørende at myndighetene i så stor utstrekning som mulig bidrar til forutsigbarhet om vesentlige rammevilkår, slik som tilgangen og tarifferingen av nett. Endringer i disse rammevilkårene bør bare vurderes etter grundige utredninger og partsdialog.

Forslaget Statnett har sendt på høring innebærer omfattende endringer, som påvirker både kraftprodusentene, industrien og regionale nettselskaper. Statnett foreslår endringer både i energiledd, fastledd og anleggsbidrag, i tillegg til at Statnett foreslår helt nye tariffelementer. Blant de sentrale elementene er at Statnett stiller spørsmål ved om dagens tariffreduksjon for fastleddet kan forsvares og foreslår krav om deltagelse i spot og/eller

reservemarkeder for at dagens nivå på tariffreduksjon kan videreføres. Videre har Statnett foreslått et nytt kapasitetsledd som del av fastleddet i nettтарiffen og endret utforming for anleggsbidrag. Begge de to sistnevnte endringene knytter seg til at kapasitet i kraftnettet koster og bidrag til at kostnadene dekkes.

Utgangspunktet for den kraftforedlende industrien i Norge er at dagens tariffmodell i seg selv innebærer betydelig økte kostnader for eksisterende virksomheter i årene som kommer, som følge av Statnetts investeringsplaner. Forslaget Statnett nå har sendt på høring vil samlet sett både føre til vesentlig økte kostnader for industrien, og potensielt for ny kraftproduksjon, og skape en mer komplisert tariffmodell med konsekvenser som etter vårt syn ikke er fullt ut analysert eller drøftet.

Hydro mener at en rekke spørsmål bør besvares før endringer i tariffmodellen kan innføres, og at det er behov for en god dialog mellom Statnett, kraftprodusenter og nettkunder – inkludert industrien - før eventuelle endringer kan fastsettes. Hydro mener derfor at Statnett ikke kan gjennomføre endringer i tariffmodellen med virkning fra 2026.

Enkelte av forslagene Statnett har fremmet strider mot de øvrige industri- og energipolitiske målene i Norge, og bør derfor legges bort. Statnett løfter diskusjoner om tariffen og kostnadsfordeling som hver for seg og samlet, kan ha store konsekvenser for investeringer i Norge. Dette skaper betydelig usikkerhet for de som ønsker å investere i ny fornybar kraft.

Hydro gir under synspunkter til de enkelte forslagene til Statnett. Våre innspill er delt inn på samme måte som Statnett har strukturert tiltakene:

1. Tiltak Statnett ønsker å innføre på kort sikt:
 - Implementere kapasitetsledd
 - Krav til industrien om deltagelse i fleksibilitets- eller spotmarkedet for å oppnå tariffreduksjon
 - Balanseansvarlige aktører bør dekke en større del av systemdriftskostnadene
2. Tiltakene Statnett ønsker å innføre på lengre sikt, men som kan medføre behov for endring av forskrift eller EU regulering:
 - Revisjon av energileddet
 - Implementere en reservasjonstariff
 - Standardisere anleggsbidraget
 - Revisjon av dagens fastledd for forbruk
 - Tariffere innmating av reaktiv effekt
 - Arbeid for handlingsrom i innmatingstariffen

1 Innspill til tiltak Statnett ønsker å innføre på kort sikt

1.1 Implementere kapasitetsledd

Statnett foreslår å introdusere et kapasitetsledd som et nytt fastledd for regionale nettselskaper og industriforbruk for å gi et signal om at kapasitet koster, utover dagens fastledd. Tariffen skal avregnes til kundens maksuttak i hvert tilknytningspunkt og skal være likt i hele landet. Forslag til tariffsats er 100.000 kr/MW. Tariffen er satt til en andel 10% av Statnetts langsiktige kapasitetskostnad, og satsen skal oppdateres hvert år.

Hydro viser til at dagens fastledd for uttak avregnes for målt effektuttak i systemets topplasttime, som er viktig for Statnetts dimensjonering av transmisjonsnettet. Et kapasitetsledd vil føre til mer kompliserte og uklare insentiver, og har betydelige omfordelingseffekter. Industri tilknyttet transmisjonsnettet vil få en betydelig økt kostnad. Hydro støtter derfor ikke innføringen av et kapasitetsledd. Statnetts forslag til fastsetting anses også å

være sjablongmessig og vi mener den ikke oppfyller hensikten med tariffleddet. Det er pr i dag i tillegg høyst uklart hvordan regionale nettselskaper vil håndtere tariffleddet i sin tariffing av for eksempel industrikunder, noe Statnett burde kunne redegjøre for. Dette viser at forslaget ikke er tilstrekkelig utredet. Vi er uenig i Statnetts framstilling om at introduksjon av et nytt tariffledd sammen med eksisterende fastledd betyr at tariffmodellen for transmisjonsnettet blir mer sammenlignbar med tariffmodellen i underliggende nett. Skulle Statnett likevel innføre et kapasitetsledd, forutsettes det at industrien også for dette fastleddet innrømmes 50 prosent tariffreduksjon, med samme begrunnelse som for det eksisterende fastledd. Videre forutsettes det at uttak til samme industrianlegg fra mer enn 1 utvekslingspunkt blir samordnet og kun avregnet for maksimalt uttak til industribedriften.

1.2 Krav om deltagelse i fleksibilitetsmarkedene for å motta tariffreduksjon i fastleddet

Statnett foreslår å knytte tariffreduksjon for store enkeltforbrukere opp mot et krav om å bidra med fleksibilitet i spot og/eller reservemarkedene og til håndtering av flaskehalser i nettet. Store industrikunder er tilgjengelig med fleksibilitet og kan redusere sitt uttak når nettet er mest belastet, dette kan ifølge Statnett bidra til å dempe behovet for investeringer. Statnett stiller spørsmål ved om dagens tariffreduksjon for industrien lar seg forsvare uten et slikt krav.

Hydro stiller spørsmål ved Statnetts vurderinger og argumenter om forslaget. Hydro mener at tariffreduksjonen i dag begrunnes godt med de 3 punktene som Statnett har satt opp i høringsnotatet. Statnett vektlegger at store enkeltforbrukere generelt har en høyere last om sommeren enn annet forbruk, noe som gir grunnlag for lavere systemdriftskostnader. Videre har store enkeltforbrukere en annen forbruksprofil enn øvrig forbruk som gir en bedre utnyttelse av nettet samlet sett, samt at Statnett anser det som mindre kostbart å etablere forsyning for store enkeltlaste enn flere og mer spredte enkeltlaste.

Etter Hydros syn kan også andre nettrelevante forhold tas med i betraktning. Hydros metallverk har et stabilt og høyt effektuttak gjennom hele året, og utgjør en betydelig momentan reserve. Vi viser i den sammenheng til at flere av Hydros metallverk har installert systemvern som legger til rette for at Statnett kan drifte transmisjonsnettet med høyere kapasitet enn ellers, og en momentan utkobling av metallverkene kan bidra til å unngå blackout for alminnelig forsyning dersom feil i transmisjonsnettet oppstår. Systemansvarlig sin mulighet til tvangsmessig utkobling av forbruk basert på innsendte TUF-planer, jf. systemansvarsforskriften § 13, inkluderer også en betydelig fleksibilitet. Slike virkemidler har en betydelig verdi for transmisjonsnettet og samfunnet. Vi anser heller ikke dagens kapasitetssituasjon i nettet med økende industriforbruk som relevant for å revurdere dagens tariffreduksjon, slik Statnett argumenterer. Hydro mener derfor at dagens tariffreduksjon kan forsvares. Etter Hydros syn bør derfor dagens tariffreduksjon i fastleddet for industrien ikke svekkes og handlingsrommet i EØS-regelverket for differensiering mellom alminnelig forsyning og industri bør utnyttes fullt ut. Industrien bidrar dermed med betydelige fordeler til transmisjonsnettet og vil i praksis også være eksponert for investeringsbidrag («anleggsbidrag») for alle prosjektet som innebærer behov for økt nettkapasitet.

Når det gjelder deltagelse i reservemarkeder viser Hydro til at en betydelig andel av industrien, inkludert Hydros metallverk, deltar aktivt med betydelig effekt. Hydro stiller derfor spørsmål ved formålet med og begrunnelsen for Statnetts forslag om å pålegge industrien å delta i spot- eller/og reservemarkedene for å opprettholde dagens tariffreduksjon. Statnett har ikke presisert omfang av industriforbruk som eventuelt skal kreves tilgjengelig for markedene, eller andre betingelser. Et spørsmål er også hvorvidt et slikt krav er forenlig med reguleringen av nettet og kraftmarkedet. Markedsdesignet for deltagelse i reservemarkedet bør i seg selv gi aktører incentiver til å delta i markedene, noe mange industribedrifter som nevnt gjør. Deltagelse av industri i reservemarkedene bidrar til en mer effektiv utøvelse av systemansvaret og bidrar til lavere systemdriftskostnader for Statnett. Å skulle stille krav om deltagelse og prisavhengige bud i spotmarkedet, adresserer i tillegg også problemstilling om hvorvidt og hvordan Statnett kan kreve at et annet juridisk selskap som opererer spotmarked kan og bør håndtere et slikt krav. Vi minner forøvrig om at systemansvarlig i vanskelige driftssituasjoner kan kreve at all tilgjengelig regulerytelse innenfor produksjon og forbruk anmeldes i marked for regulerkraft (e.g., mFRR; mFRR-

D), etter at prisen i spotmarkedet er satt, jf. systemansvarsforskriften § 12 fjerde ledd. Det eksisterer således virkemiddel for å nyttiggjøre seg den aktuelle fleksibiliteten industrien kan tilby gjennom en markedsløsning når det er påkrevd for systemet. Som nevnt er Hydros syn at Statnetts nåværende begrunnelse for dagens tariffreduksjon er gyldig og tilstrekkelig, og at det ikke bør stilles krav gjennom tariffregelverket om deltagelse i spot- og/eller reservemarkedene. Dersom Statnett opprettholder et krav om slik deltagelse, bør betingelser og behov diskuteres med industrien framover.

Alminnelig forbruk bør fortsatt dekke en betydelig andel av kostnadene i transmisjonsnett. Regjeringens forslag om å fjerne merverdiavgiften i nettleie for husholdninger gir også rom for dette. Alminnelig forsynings andel av kostnadene i transmisjonsnett vil uansett kun utgjøre en mindre andel av nettleien fordi storparten av nettleien til husholdninger og mindre næring dekker kostnadene i distribusjonsnett og regionale nett. Statnett bør for øvrig arbeide for at midler over statsbudsjettet også kan dekke Statnetts tillatte inntekt, jfr. EU-forslag om «Clean industrial deal», som åpner for dette.

1.3 Overføring av kostnader fra transmisjonsnett til balanseoppgjøret

Statnett har kostnader knyttet til systemansvaret og kjøp av reserver som dekkes og deles av kundene i transmisjonsnett og de balanseansvarlige, basert på prinsipper som er omforent med TSOer i andre nordiske land. Statnett foreslår at kostnader på ca. 1 mrd NOK skal overføres fra transmisjonsnettets kunder til de balanseansvarlige siden kjøp av systemtjenester utgjør en stadig stigende del av kostnadene i transmisjonsnett og at kostnadsandelen for transmisjonsnett i Norge er lav. Endringene vil innebære en økning i volumgebyrene i balanseoppgjøret. På sikt kan det bli aktuelt å ta initiativ til endringer i avtaler på nordisk nivå.

Hydro støtter Statnetts forslag, men forutsetter at endret gebyrstruktur innebærer at forbrukere isolert sett får lavere kostnad samt at balanseoppgjøret og håndtering av ubalanser gjennomføres på en effektiv og ikke-diskriminerende måte i Norden.

2 Innspill til tiltakene som kan innføres på lengre sikt

Aktuelle tiltak på lengre sikt som kan kreve behov for forskriftsendringer eller endring av EU forordning.

2.1 Revisjon av energileddet

Energileddet skal reflektere verdien av tap i kraftnett og utgjør et prissignal med formål å bidra til en effektiv utnyttelse av transmisjonsnett. Statnett mener at kostnadsfordelingen og prissignalene i perioder med høy områdepris ikke er i tråd med hensikten. Det praktiseres i dag et pristak, som ikke er en varig løsning.

Hydro er enig med Statnett om behov for gjennomgang og endringer av rammene for energileddet. I arbeidet bør modelleringen og forutsetningene for beregning av marginale tap også gjennomgås, og blant annet hvordan effekten av kraftutvekslingen med utlandet fanges opp. Behovet for å begrense verdien av energileddet ved høye områdepriser bør håndteres uten dispensasjon fra RME. Dette bidrar til mer forutsigbarhet for nettkunder og nettselskaper.

Hydro viser ellers til at Statnett sammen med Fornybar Norge og regionale nettselskaper arbeider med forslag til endringer av energileddet. Hydro mener at også kraftprodusenter og industrien må involveres i dette arbeidet.

2.2 Utvikle en reservasjonstariff

Statnett vurderer å innføre en reservasjonstariff for alle kunder som har fått reservert kapasitet i dagens eller fremtidens nett. Prisen skal være på et moderat nivå og anslås til 10 000 kroner pr. MW pr. år. Tariffen bør belastes fra året kunden mottar tilbudet om reservasjon til året kunden er tilknyttet.

Hydro støtter prinsippet om at reservasjon av nettkapasitet bør utgjøre en kostnad på moderat nivå eller forpliktelse for nettkunden som innehar en reservasjon på nettkapasitet. Behovet må vurderes i lys av modenhetsskriterier som ble innført 1. januar 2025 for å legge til rette for at de mest modne prosjektene prioriteres. I arbeidet bør det vurderes om eventuell reservasjonstariff for reservasjon i eksisterende nett bør settes høyere enn for reservasjon i planlagt nett. Reservasjon basert på eksisterende kapasitet vil kunne ha en alternativ reell verdi for andre aktører, mens det for en reservasjon basert på planlagt nett vil være usikkerhet om når kapasiteten er tilgjengelig og om alternativ verdi for andre aktører. En kan derfor argumentere for at reservasjon basert på planlagt nett skal settes lavt eller til null. Prosjekter satt i kapasitetskø antas uansett å ikke måtte betale en reservasjonstariff. Eventuell reservasjonstariff bør også vurderes i forhold til dagens krav om å betale for utredningskostnader som nettkunder allerede er forpliktet til å betale, og som vi antar Statnett ønsker å opprettholde.

Hvorvidt reservasjonstariff skal innføres bør vurderes i sammenheng med at RME nå etter oppdrag fra Energidepartementet gjennomgår ulike betalinger for nettilknytning for prosjekter inklusiv reglene for anleggsbidrag.

2.3 Standardisere anleggsbidraget

Statnett mener at dagens anleggsbidrag har vist seg å gi et for svakt og noe tilfeldig prissignal. Statnett ønsker en endring av dagens anleggsbidragsregelverk til en standardisert anleggsbidragssats for alle nye kunder.

Hydro er positiv til en endring og forenkling av gjeldende regulering av anleggsbidrag. Dagens regulering og kostnadsbelastning anses blant annet som lite forutsigbar og svekker industriutvikling og utbygging av ny kraftproduksjon. Prinsippet om et standardisert og mer sjablongmessig anleggsbidrag som belastes ved økning i bruken av nettkapasiteten kan være veien å gå. Forslaget må imidlertid utredes nærmere før vi endelig kan konkludere, og bør inngå i arbeidet som nå gjennomføres av RME, se også punkt 2.2.

2.4 Revisjon av dagens fastledd

Statnett ser på muligheten til å bruke faktisk utveksling med transmisjonsnettet, endre gevinsten for forbruk av samlokalisering av kraftproduksjon (k-faktor modellen) og vurdere bruk av flere topplasttimer. Det er også et spørsmål om inntektene fra innmatingstariffen fra kraftverk i regionale nett bør tilfalle regionalnettet på sikt.

Hydro støtter at Statnett vurderer ulike avregningsgrunnlag som grunnlag for tarifferingen, men vil også understreke betydningen av dagens målte effektgrunnlag i topplasttiden som er viktig for Statnetts dimensjonering av transmisjonsnettet og som fanger opp alle tilpasninger av aktørene i kraftsystemet. Det er åpenbart rimelig og det vil være fordeler ved at alle nettkunder faktureres for sitt maksimale effektuttak, men det er også store fordeler ved at nettet utnyttes når det er ledig kapasitet. Det er viktig at industri som har egen gjenvinning eller på annen måte avlaster nettet i systemets topplasttime, ikke har noen tariffmessig ulempe av dette. Vi viser for øvrig til at vi under pkt 1.2 argumenterer for at dagens fastledd med 50 prosent tariffreduksjon for industri bør videreføres.

Når det gjelder spørsmålet om dagens tariffmessige gevinst i fastleddet for forbruk av samlokalisering (k-faktormodellen) med produksjon skal endres, mener vi at dagens praksis bør opprettholdes.

Statnett har ellers, blant annet i høringsmøtet 10. mars, adressert hvorvidt tariffinntektene fra kraftproduksjon tilknyttet regionalnettet fortsatt bør tilfalle transmisjonsnettet eller heller tilfalle regionalnettene. Hydro mener at dagens praksis bør videreføres, blant annet fordi aktørene tilknyttet regionale nett har stor nytte av transmisjonsnettet og at regionalnettenes kostnadsansvar i transmisjonsnettet bør opprettholdes. Et alternativ er å øke innmatingstariffen for kraftproduksjon tilknyttet regionale nett noe slik at noe tariffinntekt fra kraftproduksjon kan tilfalle regionale nett, men dette bør vurderes i lys av behovet for å legge til rette for økt

kraftproduksjon. Dagens tariff for innmating i regionale nett omfattes ikke av EU reguleringen, dvs norske myndigheter har anledning å gjennomføre en endring.

2.5 Tariffere innmating av reaktiv effekt

Statnett har de siste årene opplevd økende utfordringer knyttet til reaktiv effekt og dette forventes å øke ytterligere. Dette skyldes blant annet endret flytmønster og at luftlinjer erstattes av kabler. Ifølge Statnett kan tariffingen av reaktiv effekt forbedres. Statnett vurderer at innmating av reaktiv effekt må tariffes i tillegg til uttak. Dette vil gi insentiver til å installere kompenseringsanlegg der problemet oppstår. Statnett har søkt RME om at forskriften også skal omfatte tariffing av reaktiv innmating.

Ut fra beskrivelsen til Statnett er Hydros oppfatning at utfordringene knyttet til reaktiv effekt i kraftsystemet ikke knyttet spesielt til aktører som mater reaktiv effekt inn på nettet, men snarere endret flyt, som sannsynligvis skyldes økt utvekslingskapasitet med andre land og/eller introduksjon av flytbasert markedskopling, og at nettselskapene legger det som tidligere var luftledninger, i bakken. Dette er aktører som ikke normalt kan tariffes. Vi mener derfor at kun å fokusere på tariffing av innmating av reaktiv effekt blir for snevert. I tillegg mener vi Statnett også bør vurdere om det er andre virkemidler som kan benyttes for å redusere utfordringene med reaktiv effekt i nettet, som f.eks. gi insentiver til aktører som kan bidra med å avlaste den reaktive flyten. Kraftelektronikken som mange nye kraftproduksjonsanlegg tilknyttes til nettet med, har muligheter til å hjelpe nettet med reaktiv effekt, men da må insentivene være til stede.

2.6 Arbeid knyttet til tariffing av kraftproduksjon

På sikt ønsker Statnett at EU-reguleringen endres for å gi økt handlefrihet til å fastsette og eventuelt øke nivået på innmatingstariffen.

Hydro viser til at EUs regulering fastsetter rammene for dagens tariffing av kraftproduksjon i transmisjonsnettet, herunder for fastleddet, som i Norge har vært satt til nominelt 1,2 Euro/MWh (maks verdi) av Statnett i en god del år. Hydro har forståelse for Statnetts arbeid for at kraftproduksjon samlet skal bidra med noe større andel av kostnadene i transmisjonsnettet herunder mulighetene for å øke fastleddet. Endring av EU-regelverket vil imidlertid trolig ta tid og det vil sannsynligvis bli krevende å få oppslutning om økt tariffing av kraftproduksjon siden mange andre land planlegger for betydelige investeringer i ny fornybar kraftproduksjon i årene framover. Det er viktig å finne en rimelig fordeling av kostnader mellom forbruk og produksjon i transmisjonsnettet, men det er samtidig avgjørende at tariffing av produksjon i Norge hensyntar tariffingen av produksjon i andre land. Det er viktig at også tariffingen legger til rette for investeringer i ny kraftproduksjon i Norge, for eksempel i sol, vind og opprustning og utvidelse av vannkraftverkene.

3 Andre synspunkter til Statnetts tariffing og kostnadsutvikling

Utover punktene ovenfor, ønsker Hydro å også å understreke følgende forhold som er påvirket Statnetts kostnads- og tariffutvikling framover.

- Bruk av flaskehalsinntekter:
Hydro mener flaskehalsinntektene – som også Statnett planlegger for - som hovedregel fortsatt skal gå til fradrag for uttakstariffen i transmisjonsnettet. Det vises til at forbrukskundene i dag tar størstedelen av kostnadene og risikoen for kostnadsøkninger i transmisjonsnettet. En slik videreføring vil derfor være naturlig og gunstig for alle forbrukere i Norge på alle nettnivåer.
- Statnetts strategi for nettutbygging:
Statnett skal sørge for at nettinvesteringer er kostnadseffektive og at investeringsbehovet må være tilstrekkelig avklart ved investeringsbeslutning. Kostnadsfokus og kostnadseffektiv nettutvikling må fortsatt

ha topp prioritet på grunn av kostnader for nettkunder inkl. industri og natur. Statnett bør være proaktive og forberedt tidlig på å gjennomføre investeringer enn i dag når behovet er tilstrekkelig avklart, men likevel unngå overinvesteringer. Statnett må ta i bruk ny teknologi for å utnytte dagens overføringssystem bedre.

Hvis spørsmål eller uklarheter til Hydros synspunkter, ber vi om at Statnett tar kontakt.

Med hilsen
for Hydro Energi AS

Stein Øvstebo
Leder Kraftsystemer, Nett & Konesjoner
stein.ovstebo@hydro.com